

Évközi 25. vasárnap

Ám 8,4-7

„Eltiporjátok a szegényt”

Halljátok ezt, ti, akik eltiporjátok a szegényt, és szorongatjátok az országban a szűkölködőket! Azt mondjátok: „Mikor múlik már el az újhóld, hogy eladhassuk a búzáinkat? A szombat, hogy árulhassuk gabonánkat? Csökkentjük a mértéket, növeljük a sékelt, meghamisítjuk a mérleget, hogy megvehessük pénzért a szegényt, egy pár saruért a szűkölködőt, és eladhassuk a gabona ocsúját.” Megesküdött az Úr Jákob dicsőségére: Sose felejttem el egyetlen tettüket sem!

Ámosz próféta Tekoából származó pásztor volt. Kr. e. 760 és 750 között működött az arám háborúk idején II. Jeroboám király uralkodása alatt. Feltehetően prófétai tevékenységét nem nézték jó szemmel a saját városában, ezért kellett északra távoznia. Mint látjuk a próféta nem az abban a korban működött hivatásos prófétaiskolákból került ki (7,14), hanem egyéni meghívás alapján vállalta egy időre a prófétai feddés hálátlan feladatát. A bételi szentélyben és környékén prófétált, ugyanis ott kellett elmondani feddő próféciáit, ahol sok embert talált összegyűlve. Így a szentélybe látogatók alkották az állandó hallgatóságát. Emiatt került súlyos konfliktusba Amacja pappal, aki benne csak a szentély rendjének megzavaróját látta, és ezért nemcsak a szentélyből, hanem Izraelből is kiutasította.

A próféta neve alatt megjelenő könyvben gyűjtötték össze Ámosz látomásait és fenyegető próféciáit, amelyet a gazdagok ellen a szegények védelmében mondott. Az arám fennhatóság megszűnésével jólétre jutott a lakosság egy része, és megfeledezett a vallási előírásokról, szegény rokonairól. Izrael és Juda társadalmi változásai, a hirtelen jött gazdagság, a törzsi, családi kapcsolatokat meglazította, a városokba költözött szegények gyökértelessé váltak ebben az embertelen, kereskedelmi közegben, és kiszolgáltatottjai lettek a gazdagoknak. Ebben az időben jött létre a társadalomban az egyik legnagyobb szociális és vallási korrupció. A korábbi pászortársadalom ugyanis nemcsak a rokoni kapcsolatokat ápolta, eltartva még a szegénységbe jutott rokont is, hanem ebben a közegben működött és jelen volt a szolidaritás is. Nem így a városi élet gazdagjai, akik megfeledeztek családi és társadalmi kötelességeitől.

A próféta egyrészt ítéletet hirdet e korrupst társadalom felett. Másrészt igyekszik feleleveníteni Izrael vallási-morális parancsait a gazdagok számára. Továbbá a formális vallási gyakorlat, a lélektelen kultusz ellen lép föl és emlékeztet mindenkit a szövetségi hűség megtartására.

A szövegből világos, hogy a szombat megtartását csak szükségtelen, vallási tehernek érzik a kereskedők, akik úgy gondolják, ennek feloldásával tovább növelhetnék a bevételüket. A másik tipikus kereskedelmi trükk volt a súlymértékek meghamisítása. A súlyokat kifúrták, és vagy ólmot öntöttek bele, hogy többet nyomjon a vételkor, vagy üresen hagyták, hogy kevesebbet nyomjon az eladáskor. Ebből a szituációból származik a „kettős mértékkel mér” kifejezés is. Az archeológia igazolni látszik a prófétaí feddés alapját képező igazságtalan gyakorlatot, ugyanis Tircából, Izrael korábbi fővárosából többféle súlymérték és súlyrendszer került elő, ami tárgyi bizonyítéka a csalásnak. Elterjedt dolog volt az erőfölénnyel való visszaélés és a szegények kizsákmányolása. Mivel a kereskedelemben általánossá vált a pénzérmék használata az áruk értékének meghatározására, a pénz meghamisítása a kizsákmányolás alapvető eszköze lett. A függőségben való tartás alapvetően ellentmondott a szociális szolidaritásra épülő óizraeli társadalmi kapcsolatoknak. Ellene volt a „szeresd embertársadat, mint magadat” elvnek is.

Csak csodálkozni tudunk, hogy az emberi társadalomnak évszázadok után vagy évezredek után is ugyanazok a betegségei elevenednek fel a vallásosság háttérbe szorulásával. A tipikus városi élet elterjedése és a pénz dominálta kapcsolatok lelketlenné teszik az emberi viszonyokat. A korrupció pedig csak növeli a kiszolgáltatottságot, és az újgazdagok nem ismernek sem Istent, sem embert, sem könyörületet, sem szolidaritást, csak a profit növelésének lehetőségei érdekli őket. Azt kell mondanunk, hogy Ámosz feddő szavai éppen olyan aktuálisak most, mint a Krisztus előtti évszázadokban: a gazdagok jelenleg is eltiporják a szegényt.